

**INTERAKTIV OQITIW METODLARÍ TIYKARÍNDÁ OQIWSHÍLARDÍŃ
KREATIVLIK KOMPETENCIYALARÍN QÁLIPILESTIRIW****Saparbaeva Tazagul Tlekovna – úlken oqıtwshı**tazagulsaparbaeva68@gmail.com*Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı***ФОРМИРОВАНИЕ КРЕАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ
ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ****Сапарбаева Тазагуль Тлековна – старший преподаватель***Нукусский государственный педагогический институт имени Ажинияза***FORMATION OF STUDENTS' CREATIVE COMPETENCIES BASED ON INTERACTIVE
TEACHING METHODS****Saparbaeva Tazagul Tlekovna – senior teacher***Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyaz*

Tayanch so'zlar: raqamli ta'lim, pedagogik texnologiya, kreativ fikrlash, interfaol metodlar, innovatsion ta'lim, ta'lim samaradorligi.

Rezyume. Maqolada ta'lim tizimida raqamlashtirish jarayonlarining kuchayib borishi sharoitida o'quvchilarda kreativ fikrlashni rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Unda raqamli pedagogik texnologiyalar va interfaol o'qitish metodlarining ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, kreativlik tushunchasining pedagogik va psixologik jihatlarini, kreativ fikrlashni shakllantirish bosqichlari hamda zamonaviy ta'lim jarayonida qo'llaniladigan innovatsion metodlarning ahamiyati ko'rib chiqilgan. Tadqiqot jarayonida pedagogik texnologiyalar nazariyasiga oid ilmiy qarashlar tahlil qilinib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarga yechim topishi va yangi g'oyalar yaratish qobiliyatlarini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi asoslab berilgan. Natijada raqamli ta'lim muhiti o'quvchilarning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirishda muhim omil ekanligi aniqlangan.

Ключевые слова: цифровое образование, педагогическая технология, креативное мышление, интерактивные методы, инновационное обучение, эффективность образования.

Резюме. В статье рассматриваются вопросы развития креативного мышления учащихся в условиях активного внедрения цифровизации в систему образования. Освещается роль цифровых педагогических технологий и интерактивных методов обучения в повышении эффективности образовательного процесса. Также анализируются педагогические и психологические аспекты понятия креативности, этапы формирования творческого мышления и значение инновационных методов обучения в современном образовательном процессе. В ходе исследования рассмотрены научные подходы к теории педагогических технологий и обоснована эффективность интерактивных методов в развитии самостоятельного мышления учащихся, способности находить решения проблемных ситуаций и генерировать новые идеи. Сделан вывод о том, что цифровая образовательная среда является важным фактором развития интеллектуального и творческого потенциала учащихся.

Key words: digital education, pedagogical technology, creative thinking, interactive methods, innovative learning, educational effectiveness.

Summary. The article analyzes the development of students' creative thinking in the context of the rapid digitalization of the education system. The role of digital pedagogical technologies and interactive teaching methods in improving the effectiveness of the educational process is highlighted. The pedagogical and psychological aspects of creativity, the stages of creative thinking development, and the importance of innovative teaching methods in modern education are also examined. The study analyzes scientific approaches to the theory of pedagogical technologies and substantiates the effectiveness of interactive methods in developing students' independent thinking, problem-solving abilities, and the generation of new ideas. The results show that the digital educational environment plays an important role in developing students' intellectual and creative potential.

Kirisiw. Sanlastırıw processleri jedellesip baratırǵan házirgi basqışta bilimlendiriw sistemasın modernizaciyalaw hám onıń nátiyjeliligın arttırıw áhmiyetli wazıypalardan biri bolıp esaplanadı. Zamanagóy jámiyet shárayatında oqıwshıdan tek bilimlerdi ózlestiriw emes, al kreativ pikirlew, erkin qarar qabil etiw, mashqalalı jaǵdaylarǵa innovaciyalıq jantasıw sıyaqlı kompetenciya lar talap etilmekte. Sonlıqtan sanlı pedagogikalıq texnologiyalar tiykarında oqıwshılarda kreativlik pikirlewdi rawajlandırıw máselesi áhmiyetli ilimiy-pedagogikalıq mashqala sıpatında kórinedi.

Insaniyat tariyxınıń jańa “Sanlı intellekt” basqışına qádem qoyıwı bilimlendiriw sistemasınıń aldına ilgeri bolıp kórmegen wazıypalardı qoymaqta. Búgingi kúnde informaciyanıń geometriyalıq progressiya menen ósip

barıwı, bilimlerdiń tez góneriwi hám jasalma intellektiń kúndelikli turmısqa kirip keliwi oqıwshılardan tek ǵana standart bilimlerdi emes, al standart emes jaǵdaylarda jańa ideyalardı jarata alıw qábiletin – kreativlikti talap etpekte. Kreativ pikirlew endi tek ǵana kórkem óner yamasa mádeniyat wákıllerine tán qásiyet bolıp qalmastan, al sanlı ekonomika shárayatında shaxstıń básekige shıdamlılıǵın belgileytuǵın tiykarǵı jumsaq kónlikpege aylandı.

Tiykarǵı bólim. Mámleketimizde insannıń hár tárepleme rawajlanıwı, abadanlıǵı hám máplerin támiyinlewge qaratılǵan shárayatlardı jaratıw jáne bilimlendiriwdiń sapasın hám nátiyjeliligın jańa dárejege kóteri w boyınsha alıp barılıp atırǵan izbe-iz reformalar nátiyjesinde, interaktivlik oqıtıw metodları arqalı

studentlerdiń kreativlik hám dóretiwshilik qábiletlerin rawajlandırıw imkaniyatları keńnen qollanılmaqta.

Ózbekstan Respublikasınıń jáne de rawajlandırıw boyınsha Háreketler strategiyasında “Úzliksiz bilimlendiriw sistemasınıń jáne de jetilistiriw, sapalı bilimlendiriw xızmetleriniń imkaniyatların arttırıw, jas áwladtıń dóretiwshilik hám intellektualıq potentsialın qollap-quwatlaw hám júzege shıǵarıw” sıyaqlı tiykarǵı wazıypalar belgilep berilgen [1]. Usıǵan muwapıq, interaktivlik oqıtıw metodları tiykarında oqıwshılardıń kreativlik qábiletlerin rawajlandırıw úlken áhmiyetke iye.

Izertlewshi G.Ibragimova interaktivlik oqıtıw procesinde bilim alıwshılarda kreativlikti rawajlandırıw basqıshların tómendegishe kórsetip ótken:

1. Reproduktivlik-qáwip-qáter basqışı. Bul basqısh bilim alıwshılarda kreativ iskerlik, kreativ belsendilik hám dóretiwshilikke beyimlikti qalıplestiriw, bilimlendiriwdegi innovatsionalıq texnologiyalardıń mánisin ańlaw hám jańa ideyalardıń tuwılıwı, qalıplesiwi menen xarakterlenedi.

2. Dóretiwshilik-izleniwshi izertlewshilik basqışı. Bilim alıwshılarda izertlewshilik, dóretiwshilik belsendilik, standart emes pikirlew, biliw erkinligi, improvizatsiya, jańalıq jaratıw kónlikpeleriniń qalıplesiwi menen belgilenedi.

3. Kreativlik, novatorlıq basqışı. Jaratılǵan jańalıqtı ámelde qollanıw, bahalaw, analizlew, úgit-násiyatlaw hám onı keńnen engiziw hám de keleshekke baǵdarlangan strategiyalıq jobalardı dúziw menen baylanıslı proceslerdi óz ishine aladı [2].

Kreativlik máselesi dúnya psixologiya páninde keń úyrenilgen bolıp, ásirese, J.P.Guilford kreativlikti divergent pikirlew menen baylanıstırıp, onıń tegislik, iykemesiwshenlik hám originallıq sıyaqlı ólshemlerin ajratıp kórsetken [3]. E.P.Torrance bolsa kreativ pikirlewdi mashqalanı seziw, boljaw alǵa súriw hám jańasha sheshim islep shıǵıw procesi sıpatında túsindiredi [4]. Bul teoriyalıq kóz-qaraslar kreativlikti rawajlandırıw maqsetli pedagogikalıq tásirdi talap etetuǵının kórsetedi.

Pedagogika páninde kreativlikti rawajlandırıw máselesi bilimlendiriw procesin shólkemlestiriw usılları menen tıǵız baylanıslı halda úyreniledi. Izertlewshilerdiń pikirinshe, dástúriy bilimlendiriw sisteması kóbirek reproduktivlik iskerlikke baǵdarlangan bolsa, zamanagóy bilimlendiriw procesi studentlerdiń erkin pikirlew, mashqalalı jaǵdaylardı tallaw hám jańa ideyalardı alǵa qoyıw qábiletlerin rawajlandırıwǵa xızmet etiwı kerek. Usı kózqarastan interaktiv oqıtıw metodları kreativlik pikirlewdi qalıplestiriwdiń nátiyjeli quralı sıpatında tán alınadı.

Interaktiv metodlar oqıw procesinde oqıtıwshı hám bilim alıwshılar arasındaǵı birge islesiwdi kúsheytedi, studentlerdiń belsendiligin arttıradı hám olardı erkin pikir júrgiziwge iytermeleydi. Bunday metodlar qatarına “Aqılıy hújim”, “Klastır”, “Bumerang”, “Insert”, “Debat”, “Case-study” sıyaqlı metodlardı kiritiw múmkin. Bul metodlar arqalı bilim alıwshılar mashqalalı jaǵdaylardı talqılaw, alternativ sheshimler islep shıǵıw hám óz pikirlerin tiykarlap beriw kónlikpelerin iyeleydi. Nátiyjede olardıń dóretiwshilik pikirlewı, analitikalıq pikirlew qábileti hám kommunikativlik kompetensiyaları rawajlanadı.

Zamanagóy pedagogika páninde pedagogikalıq texnologiya hám bilimlendiriw procesin nátiyjeli shólkemlestiriw máseleleri kóplegen ilimpazlar tárepinen izertlengen. Atap aytqanda, V.P.Bespalko pedagogikalıq

texnologiyanı bilimlendiriw procesin aldınnan jobalastırıw hám anıq nátiyjege erisiwdi kepillaytuǵın sistemalı pedagogikalıq iskerlik sıpatında talqılaydı [5]. Ilimpazdıń bul kózqarası pedagogikalıq procesti tosınnan yamasa tek tájiriyebege tiykarlangan iskerlik sıpatında emes, al ilimiy tiykarlangan, aldınnan jobalastırılǵan hám anıq maqsetke baǵdarlangan sistema sıpatında shólkemlestiriw zárurlıǵın kórsetedi.

Biziń pikirimizshe, pedagogikalıq texnologiya bilim beriw procesiniń barlıq quramlıq bólimlerin – maqset, mazmun, metod, qural hám nátiyjelerdi óz ara baylanıslı halda jobalastırılǵan názerde tutadı. Bunda oqıtıw procesi basqıshpa-basqısh joybarlastırıladı hám hár bir basqıshda kútilip atırǵan nátiyjeler anıq belgilep alınadı. Usı kózqarastan qaraǵanda, pedagogikalıq texnologiya bilim beriw procesin optimallastırıw, onıń nátiyjeliligini arttırıw hám de bilim alıwshılardıń bilim, kónlikpe hám tájiriyelerin kepillikli qalıplestiriwge xızmet etiwshi áhmiyetli pedagogikalıq mexanizm esaplanadı.

Bunnan tısqari, V.P.Bespalko pedagogikalıq texnologiyanı bilim beriw procesinde oqıtıwshı hám bilim alıwshı iskerliginiń óz ara úylesimliliǵın támiyinlewshi sistema sıpatında da bahalaydı. Onıń pikirinshe, pedagogikalıq texnologiyanıń nátiyjeliligi oqıw procesiniń anıq joybarlastırılıwı, zamanagóy oqıtıw metodları hám qurallarınan aqılǵa uǵras paydalanıw hám bilimlendiriw nátiyjelerin turaqlı monitoring qılıw arqalı támiyinlenedi. Bul qatnas pedagogikalıq procesti ilimiy tiykarda shólkemlestiriw, bilimlendiriwdiń sapasını arttırıw hám bilim alıwshılardıń erkin hám dóretiwshilik pikirlew qábiletlerin rawajlandırıwǵa keń múmkinshilik jaratadı.

Sonday-aq, N.N.Azizxujayeva pedagogikalıq texnologiyanı bilimlendiriw procesinde kútilgen nátiyjelerge erisiwdi támiyinleytuǵın ilimiy hám ámeliy iskerlik tarawı sıpatında talqılaydı [6]. Ilimpazdıń pikirinshe, pedagogikalıq texnologiya ózine tán hám de potentsial jaratılatuǵın pedagogikalıq nátiyjelerge erisiw maqsetinde pedagogikalıq sistemanıń barlıq shólkemlestiriwshilik táreplerin qamtıp alıwshı teoriyalıq hám ámeliy izertlewler kompleksi esaplanadı. Bunda bilimlendiriw sistemasınıń mazmunı, forması, metodları hám quralları óz ara úylesikli halda shólkemlestirilip, bilimlendiriw procesiniń nátiyjeliligini támiyinlewge xızmet etedi. Usı kózqarastan, pedagogikalıq texnologiya tek ǵana oqıtıw procesin shólkemlestiriw usılı emes, al pedagogikalıq sistemanıń barlıq komponentlerin ilimiy tiykarda úyreniw hám jetilistiriwge qaratılǵan kompleksli qatnas sıpatında kórinedi.

Bunnan tısqari, M.V.Klarin pedagogikalıq texnologiyanı bilimlendiriw procesin joybarlastırıw, ámelge asırıw hám nátiyjelerin bahalawǵa qaratılǵan sistemalı metodlar kompleksi sıpatında túsindiredi [7]. Onıń pikirinshe, pedagogikalıq texnologiyalardıń tiykarǵı wazıypası bilim alıwshılardıń biliw iskerligin jedellestiriw hám de olardıń erkin hám dóretiwshilik pikirlew kónlikpelerin rawajlandırıwdan ibarat. Klarinniń pikirinshe, pedagogikalıq texnologiyalardıń tiykarǵı wazıypası bilim alıwshılardıń biliw iskerligin jedellestiriwden ibarat. Bul bilim alıw procesinde oqıwshınıń passiv qabıl etiwshi rolinen shıǵıp, óz betinshe bilim alıw hám dóretiwshilik pikirlewge baǵdarlanıwın ańlatadı. Usı kózqarastan pedagogikalıq texnologiya belsendilikti xoshametlewshi

qural sıpatında qollanıladi, bunda oqıwshılar óz bilimlerin óz betinshe qalıplestiriw menen birge, jańa ideyalardı islep shıǵıw hám olardı ámelıyatqa engiziw imkaniyatına iye boladı.

Bunnan tısqari, bul talqılau oqıtıwshı hám bilim alıwshı arasındagı interaktiv qatnasıqlardı kúsheytedi. Bilimlendiriwdiń nátiyjeliligi oqıwshınıń belsendiligi hám dóretiwshilik potencialın rawajlandırıwǵa baylanıslı bolǵanlıǵı sebepli, pedagogikalıq texnologiya sıpatında Klarin teoriyası individual qatnas, oqıw procesin basqıshpa-basqısh rejlestiriw hám nátiyjeli bahalaw elementlerin ózinde jámleydi.

Solay etip, M.V.Klarin pedagogikalıq texnologiyanı tek metodikalıq qural emes, al bilim beriw procesin modernizaciyalawshı sistemalı qatnas sıpatında kóredi. Bul pikirler zamanagóy pedagogikalıq qatnaslarda, atap aytqanda, interaktiv oqıtıw hám kreativlikti rawajlandırıw metodlarında qollanıwı múmkin.

Juwmaq. Juwmaqlap aytqanda, sanlastırıw procesleriniń jedellesiwi bilimlendiriw sistemasın jańasha qatnasıqlar tiykarında shólkemlestiriwdi talap etpekte. Zamanagóy jámiyette oqıwshılardıń tek teoriyalıq bilimlerde iye bolıwı jeterli emes, al olardıń kreativ pikirlew, erkin qarar qabıl etiw hám mashqalalargá innovaciyalıq qatnas jasaw sıyaqlı kompetenciyların rawajlandırıw úlken áhmiyetke iye. Usı jaǵınan sanlı pedagogikalıq texnologiyalar hám interaktiv oqıtıw metodlarınan paydalanıw bilim beriw procesiniń nátiyjeliligin artırıwda áhmiyetli qural bolıp xızmet etedi.

Sonıń menen birge, kreativlikti rawajlandırıw basqıshpa-basqısh pedagogikalıq process sıpatında shólkemlestiriliwi zárurlıǵı de izertlewde óz tastıyǵın taptı. Reproductivlik iskerlikten dóretiwshilik izleniw hám novatorlıq dárejesine ótiw procesinde oqıtıwshı zamanagóy pedagogikalıq texnologiyalar hám sanlı qurallardan nátiyjeli paydalanıwı áhmiyetli faktor esaplanadı.

Ádebiyatlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi «O‘zbekiston Respublikasını yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida»gi PF-4947-son Farmoni.
2. Ibragimova G.N. Interfaol o‘qitish metodlari va texnologiyalari asosida talabalarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish. – Toshkent: «Fan va texnologiyalar», 2016.
3. Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. – New York: McGraw-Hill, 1967.
4. Torrance E.P. Torrance Tests of Creative Thinking: Norms and Technical Manual. – Lexington, MA: Personnel Press, 1974.
5. Беспалько В.П. Педагогические технологии. – Москва: «Педагогика», 1989.
6. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDP, 2006.
7. Кларин М.В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. – Москва: «Педагогика», 1994.